

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Природничий факультет
Міністерство науки і вищої освіти Республіки Польща
Поморська академія у Слупську
Інститут біології та охорони довкілля

Перша міжнародна конференція молодих учених
«ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ»

Харків, 19-20 квітня 2018 року

Садрицька А.І., Данилова П.М., Коц В.П.

ЕМОЦІЙНА ОБІЗНАНІСТЬ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ СПРИЙНЯТТЯ

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Особистість розвинена і емоційно стійка настільки, наскільки розвинений її емоційний інтелект. Емоційний інтелект – група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій і емоцій оточуючих.

На даний час питання емоційного інтелекту дуже актуальне, інформація практично значима. У в зарубіжних закладах перш, ніж прийняти працівника на роботу, тестують його емоційний інтелект також. Вважається, що в ситуаціях, де незважаючи на напруження емоцій, треба швидко охолонути та мобілізуватися на виконання завдання, важливим є високий рівень емоційного інтелекту.

Емоційний інтелект – це рівень розвитку здатності людини успішно застосовувати зважені судження і обґрунтовані міркування з метою адекватної емоційної поведінки, а також її оцінки у себе та інших людей. Це сукупність знань, вмінь та навичок, які дозволяють приймати адекватні рішення та діяти на основі результатів інтелектуальної обробки зовнішньої та внутрішньої емоційної інформації

Емоційний інтелект спрацьовує, коли дозволяє попереджувати, припиняти стресові ситуації, які у сучасному світі можуть виникнути.

Самі ж емоції виникли у процесі еволюції тварин і людини, їм належить важлива роль у формуванні поведінкових реакцій організму, потяг до задоволення різноманітних потреб. **Емоції** (франц. *émotion* – хвилювання, лат. *emoveo* – збуджувати, хвилювати) – це реакції людини на дію внутрішніх і зовнішніх подразників, що мають яскраво виражене суб'єктивне забарвлення і охоплюють всі види чутливості і переживань – від глибокого страждання до високих форм радості людини, від тривоги і страху до почуття любові і щастя. Через емоції реалізується задоволення (позитивні емоції) або незадоволення (негативні емоції) різних потреб організму.

Метою нашого дослідження було вивчення психофізіологічного емоційного компоненту – емоційної обізнаності. У дослідженні брали участь студенти першого курсу факультету психології у кількості 41, у котрих вивчали особливості психофізіологічних компонент, у тому числі і емоційної обізнаності за тест-опитувальником Голлома (Goleman D, 1995). При проведенні дослідження виділено п'ять груп волонтерів: із високим рівнем емоційної обізнаності, рівнем вище середнього, середнім, нижче середнього, низьким. Виходячи із результатів дослідження психофізіологічного показника емоційної обізнаності у досліджуваних студентів, виявилось, що у них домінує вище середнього та високий рівень емоційної обізнаності, що разом складає 70,7%. На останньому місці виявилася кількісно група з рівнем емоційної обізнаності низьким, вона була найменш чисельною. У цій групі було на 34,16% менше досліджуваних, ніж у групі із рівнем емоційної обізнаності вище середнього. Незначною була і група з рівнем емоційної обізнаності нижче середнього – 4,88% всього.

Емоції людини зберігають у собі інформацію про її сутність, про інших людей, про навколишню дійсність. За допомогою тієї чи іншої емоції можна зрозуміти, що думає людина, як вона ставиться до тієї чи іншої ситуації, що відчуває до інших людей тощо. Якщо людина стане емоційно розумніша, то це дозволить їй навчитися не показувати свій настрій іншим людям, не робити свій внутрішній світ таким прозорим, відкривати тільки ту частину своїх думок, яка допустима в конкретній ситуації. Це сприятиме емоційному та психічному здоров'ю, завоюванню лідерських позицій, підвищенню коефіцієнту мудрості, до успішної реалізації поставлених завдань.

Після визначення характеристик сили нервової системи, нами було виділено три групи – з сильною нервовою системою, із середньою по силі нервовою системою та із слабкою нервовою системою. З метою порівняння показників емоційної обізнаності у різних за силою нервової системи групах провели аналіз характеристики емоційної обізнаності. Найбільша

домінуюча кількість волонтерів з високим рівнем емоційної обізнаності (на 8,6% більше, ніж у сильної нервової системи) відмічена у тих, хто має середню нервову систему. Кількість тих, що мають вище середнього рівень емоційної обізнаності більша серед волонтерів із сильною нервовою системою (на 35,7 % більше, ніж у середньої сили нервової системи). Серед волонтерів із слабкою нервовою системою кількість із вище середнього рівнем емоційної обізнаності була на 2,4 % меншою. Найменший рівень емоційної обізнаності виявився у досліджуваних із слабкою нервовою системою (42,7%). Оскільки низька емоційна обізнаність призводить до високої навчальної тривожності, то можна сказати, для представників із слабкою нервовою системою вірогідність високої навчальної тривожності більша. Вивчення питання тривожності є актуальним (Коц, 2015, 2016).

У житті людина має орієнтуватися у навколишньому середовищі і пристосовуватися до нього. Одним із компонентів того, що допомагає людині пізнати навколишнє середовище і свій внутрішній світ є сприйняття. Сприйняття в діяльності людини не обмежується інформуванням про події у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Чуттєвий образ для людини є сигналом про значущість цих подій і, отже, регулятором її поведінки в середовищі. Сприйняття – це цілісне відображення предметів, ситуацій, явищ, що виникають при безпосередньому впливі фізичних подразників на рецепторні поверхні органів чуття (за А. Маклаков). Образ є результатом процесу сприйняття. У залежності від намірів та вольових зусиль розрізняють мимовільне сприймання, або ненавмисне, виникає тоді, коли людина не ставить перед собою мети щось сприйняти і не прикладає для цього зусиль волі, та довільне. Сучасні дослідження сприйняття проводяться багатьма спеціалістами: фізіологами, кібернетиками, психологами, біоніками та багатьма іншими. Роботи гештальт-психологів показали обумовленість феноменів сприйняття як пізнавального процесу. Дослідження рефлексорної будови сприйняття дало початок створення моделей сприйняття, де велике значення мають процеси, котрі підлаштовують роботу перцептивної системи до характеристик об'єкта.

Метою нашого дослідження було вивчення показників сприйняття у студентів. У дослідженні брали участь студенти першого курсу факультету психології у кількості 42, у котрих вивчали особливості психофізіологічних компонент за методикою типу сприйняття (Коц, Коц, 2015, 2016).

Після проведення дослідження виділено три групи волонтерів із першим слуховим типом сприйняття (С), другим – тип сприйняття на дотик, смак, нюх (В), третім – зоровим (А). Виходячи із результатів дослідження психофізіологічного показника типу сприйняття у досліджуваних студентів даного факультету, виявилось, що у них домінує слуховий тип сприйняття (С). На другому місці виявлено тип сприйняття В. У групі В було на 14,28% менше, ніж тих, що у групі С. Найменш чисельною серед студентів досліджуваної вибірки була група А із зоровим типом сприйняття (19,05%).

Отже, на нашу думку можна допустити залежність між вибором для навчання профілю факультету та домінуючим типом сприйняття. Адже в ідеалі психолог в першу чергу повинен зрозуміти клієнта, вислухавши його, вилучивши максимум інформації про психічний стан людини із її слів, інтонації, тембру голосу. Таким чином, визначення типу сприйняття можна враховувати при виборі професії.

Сисоєва Є.О., Борисенко А.О., Коц С. М.
ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ РОЗПІЗНАННЯ ЕМОЦІЙ

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Розуміння емоцій іншої людини є важливим для процесу спілкування між людьми як в побуті, так і в професіях типу «людина-людина». Крім того, візуальне спостереження за емоційним станом людини в процесі здійснення ним професійної діяльності дозволяє вчасно вживати заходів з регулювання його стану, що знижує травматизм на виробництві, підвищує продуктивність праці (Зінченко, 1983). По суті, процес усвідомлення емоцій інших означає,